

Kungl. Krigsvetenskapsakademien

Datum
2025-10-31

KKrVA beteckning
12/2025

Sida 1 (4)

Klimat- och näringslivsdepartementet
103 33 Stockholm

Ert tjänsteställe, handläggare

Ert datum

Er beteckning

Vårt tjänsteställe, handläggare, tfn, e-post

Vårt föregående datum

Vår föregående beteckning

Andre sekreterare Johan Lindevall

Kungliga Krigsvetenskapsakademiens yttrande över betänkandet ”Nya samverkansformer, modern byggnads- och reparationsberedskap – för ökad försörjningsberedskap (SOU 2025:68)”

Kungl. Krigsvetenskapsakademien har tagit del av rubricerat betänkande och beslutat avge följande yttrande. Yttrandet har utarbetats inom akademiens avd IV.

Allmänna synpunkter

Akademien uppfattar det som positivt att utredningen föreslår att en byggnads- och reparationsberedskap ska skapas. Förslaget (sid 216) att den ska finnas senast år 2031 må vara acceptabelt som slutmål. Med hänsyn till omvärldsläget behövs dock en gedigen, initial förmåga långt tidigare än så. Förslaget (4.3.2) att i ett snabbspår utreda förutsättningar att inrätta förstärkningsresurser för ökad byggnads- och reparationsberedskap är positivt.

Övriga synpunkter

Styrning av resursanvändningen under höjd beredskap med mera

Utredningens förslag (4.3.1) om det förutsättningsskapande arbetet bör möjliggöra en adekvat uppbyggnad av en byggnads- och reparationsberedskap. Däremot saknas förslag som möjliggör en effektiv användning av otillräckliga resurser i kritiska lägen. Förslagen behöver kompletteras med en funktion som kan prioritera användningen av de samlade byggnads- och reparationsresurserna under höjd beredskap, samt efter regeringens beslut vid svåra påfrestningar i samhället i fredstid.

Postadress
Teatergatan 3, 1 tr
111 48 Stockholm

Besöksadress
Teatergatan 3, 1 tr
111 48 Stockholm

Bankgiro
5784-8806

Org. nr
262000-1152
Säte
Stockholm

Webbsida
www.kkrva.se
E-post
info@kkrrva.se

Olika förutsättningar för reparationer i kris respektive krig

Vid fredstida kriser bör det vara tillfyllest att berörda aktörer har säkrat tillgång till byggnads- och reparationsresurser genom avtal. Även vid en förhållandevis omfattande kris bör det ur ett nationellt perspektiv finnas acceptabel tillgång till resurser som kan omdisponeras till de akuta uppgifterna. Avtal bör kunna reglera exempelvis ersättning till företag för de merkostnader de ådrar sig för att bryta liggande avtal gentemot andra kunder om leveranstider med mera.

Den allvarligaste påfrestningen på landets byggnads- och reparationsresurser uppstår i en krigssituation. Då finns en uppenbar risk för så omfattande resursbehov att de samlade nationella resurserna inte räcker till. Om beredskapen byggs upp genom att alla totalförsvarsviktiga aktörer var för sig avtalar med företag om beredskap för reparation kan man förvänta sig att en allvarlig suboptimering uppkommer genom att resurserna splittras. Det får inte vara så att vissa resurser som avtalat med Aktör 1 står överksamman medan viktiga behov för Aktör B inte kan tillgodoses då dennes avtalade resurser inte räcker till.

En tänkbar delösning är att företag frivilligt inordnar sig i en pool som kan nyttjas under höjd beredskap. Lagstiftaren bör kunna säkerställa att om resurser i poolen tas i anspråk under höjd beredskap utgör det force major i eventuella kommersiella avtal med annan uppdragsgivare, och att staten håller resurshållaren skadelös för eventuella viten eller motsvarande.

När resurserna inte räcker för att tillgodose samtliga behov, vilket är ett väntat normalläge i krig, måste en prioritering ske. Det kan göras genom att länsstyrelsen prioriterar inom de civila totalförsvarsbehoven, och sedan samverkar med Förvarsmakten för en avvägning mellan civila och militära behov, samt motsvarande på civilområdesnivå.

Det är i de flesta fall inte rimligt att kommuner har tillräcklig överblick för att kunna göra välvägd prioritering av totalförsvarets behov. Det synes därför lämpligt att deras prioritering avgränsas till deras egna behov, vilka de anmäler till länsstyrelsen för vidare avvägning.

I styrningen av byggnads- och reparationsresurser kan det faktum att det finns SUA med vissa leverantörer vara betydelsefullt vid fördelningen av uppdrag.

Forcerad utbyggnad i ett krisläge

I händelse av ett mycket allvarligt säkerhetspolitiskt läge där risken för krig bedöms överhängande skulle det finnas ett stort behov av att forcera olika slags kompletterings- och förstärkningsarbeten för totalförsvaret. Det finns då en uppenbar risk för att behoven överstiger det som tillgängliga resurser kan åstadkomma inom rimlig tid. Därmed krävs prioritering om resurserna ska kunna ge maximal nytta för totalförsvaret. Då är det inte tillfyllest att styrningen är avhängig vilka avtal de enskilda aktörerna har träffat.

Reparation av annans egendom

Det bör beaktas att i vissa situationer kan den dominerande intressenten för en reparation vara en annan än ägaren av den skadade egendomen. Ett exempel är att under högsta beredskap kan snabb reparation av en privat- eller kommunalägd flygplats vara av väsentligt större vikt för Försvarmakten än för ägaren. Det är inte givet att ägaren skulle ha försäkrat sig avtalsmässigt om erforderliga reparationsresurser för att hantera krigsskador.

Arbetsmaskiner

Förslaget (4.3.4) att ha ett register för arbetsmaskiner i Sverige synes lämpligt. Det bör noteras att det under hösten 2025 framkommit ett branschinitiativ för att registrera arbetsmaskiner.

Det kan förväntas att en del arbetsmaskiner blir uttagna till förfogande och till exempel tilldelas krigsförband. Men även det förutan, så är det troligt att det under krig finns ett större behov av arbetsmaskiner än vad som finns tillgängliga, och att maskiner förstörs av krigshändelser. En tänkbar dellösning under normalläge är att lämpliga arbetsmaskiner som ska ersättas men är funktionsdugliga och eventuellt avskrivna inte skrotas eller exporteras. I stället skulle de kunna förrådställas som en materiell förstärkningsresurs, mot skälig ersättning.

Civilplikt för förstärkt byggnads- och reparationsberedskap

Med tanke på de stora resursbehov som kan förväntas under högsta beredskap synes det välbetänkt att överväga att införa civilplikt inom detta område.

Försäkring

Vid reparation av en skada i normalläge är det i många fall troligt att arbetet inte kan påbörjas innan en överenskommelse har nåtts med försäkringsbolaget. Vid skador med allvarliga samhällskonsekvenser i kris eller krig kan det innebära en oacceptabel fördröjning att avvakta beredningen av en sådan överenskommelse. Det bör övervägas att möjliggöra för staten att då utfärda någon typ av ekonomisk garanti som möjliggör att arbetet startas trots att försäkringsärendet inte är avgjort.

F-avtal

I stället för att som förr peka ut företaget (tidigare K-företag) föreslås istället att staten genom ett F-avtal avtalar om leveranser av en behövd vara eller tjänst. Detta är i mitt tycke klokt då det ger bättre precision så att inte hela verksamheten vid ett företag med automatik ianspråk tas. Det ställer dock högre krav på staten att göra behovsanalyser som identifierar vilken verksamhet som behövs.

Allierades behov av varor och tjänster från svenska företag.

I och med Sveriges medlemskap i Nato finns det en tydlig koppling mellan utländska stridskrafter beroende av svenska företag och svensk säkerhet. Sverige behöver säkerställa leveranser inte bara till svenska Försvarmakten utan även för att möta allierades behov.

Företag där svenska myndigheter har etablerade avtalsrelationer blir en naturlig del i planering och åtgärder för en tillräcklig försörjningssäkerhet för svenskt vidkommande. Motsvarande gäller dock inte för företag som är av betydelse för allierades försörjning men som inte är leverantörer till svenska staten. Med planering och åtgärder avses bland annat disponibilitetskontroll av anställd personal för att kunna ianspråka individer vid beslut om allmän tjänsteplikt och prioritering resurser så som el och vatten.

Ett system där svenska staten har förmåga att vidta åtgärder för att stärka svenska företags möjligheter att leverera till allierade och därigenom stärka allierades försörjningssäkerhet innebär i förlängningen också en konkurrensfördel för svenska företag.

För att ovanstående ska vara möjligt krävs en svensk kontaktpunkt för de utländska myndigheterna. Tillväxtverket är utsedd som sektorsansvarig myndighet för beredskapssektorn industri, byggande och handel men det är tveksamt om Tillväxtverket har förutsättningar att hantera försvarsmateriel med hänsyn till områdets särart, nära koppling till det militära försvaret och sekretess. Det kan övervägas om FMV inom ramen för myndighetens roll som försvarsindustrimyndighet kan stödja Tillväxtverket inom denna uppgift. Dock utan att FMV blir beredskapsmyndighet med risken att fokus tas från huvuduppgiften att bistå det militära försvaret med materielförsörjning.

Förskjutning mot civila samhällets funktion

När det gäller Byggnads- och reparationsberedskapen föreslår utredningen att MSB ska få en viktig roll i prioriteringen av resurser medan den gamla BRB leddes av Försvarsmakten genom Väg- och vattenbyggnadskåren.

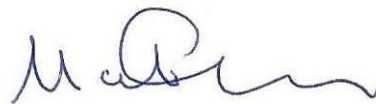
Det indikerar en förskjutning från fortifikationer och infrastruktur för det militära försvarets behov mot en verksamhet som handlar om det civila samhällets funktion. Det är härvid av stor vikt att det säkerställs att den nya BRB även kan lösa de uppgifter som Försvarsmakten har behov av stöd med.

Beslut

Beslut i detta ärende har fattats av akademiens presidium per capsulam den 31 oktober 2025.

Björn von Sydow
Akademiens styresman

Mats Ström
Ständig sekreterare